

รายงานผลการถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบ
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๘

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเกษตรกรต้นแบบ

๑. ชื่อ-สกุล นายธีระศักดิ์ วงศ์ดุษ

๓. ที่อยู่ปัจจุบันที่ติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๑๗ หมู่ที่ ๑ ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
โทรศัพท์ ๐๙๐๔๖๘๗๒๑๕ Line -

เกิด พ.ศ. ๒๔๙๗ ปัจจุบันอายุ ๗๑ ปี

๔. สถานภาพ ☐ โสด ☒ สมรส ☐ หย่าร้าง

๕. ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย

สถาบันการศึกษา -

๖. อาชีพปัจจุบัน

☒ ๖.๑ ประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว

☐ ๖.๒ ประกอบอาชีพการเกษตร และประกอบอาชีพอย่างอื่นนอกเหนือจากเกษตร

ระบุ.....

๗. รายได้จากการประกอบอาชีพการเกษตร ๑๐,๐๐๐ บาท/ปี

๘. เป็นเกษตรกรต้นแบบ ศพก. หลัก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๐

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวงก่อตั้งขึ้นเนื่องจากในอดีตพ่อเจษเคยทำไร่ปลูกข้าวโพด เวลาผ่านไปอายุมากขึ้นการทำเกษตรในพื้นที่ใหญ่ต้องใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืช โรค และแมลงศัตรูพืช มีต้นทุนการผลิตที่สูงเมื่อลองมาจดรายรับรายจ่ายพบว่าไม่คุ้มค่ากับการลงทุนในระยะยาวเกิดปัญหาสุขภาพด้วย ช่วงหลังได้มีโอกาสได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมอดินอาสา ไม่มีโอกาสอบรม ไปดูงานตามสถานที่ต่างๆ จึงมีแนวคิดที่จะทำเกษตรที่มีอยู่แต่ไม่มากเริ่มแรกปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชไร่ พืชผัก ได้แก่ ฝรั่ง พาราข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง และผักสวนครัวต่างๆ ต่อมาซื้อที่ข้างเคียงจึงลงไม้ผล และไม้ยืนต้น ได้แก่ มะขามหวาน ลองกอง ลางสาด เงาะ กล้วย มะนาว ทุเรียน พบว่าไม้ผลต่างๆ เหล่านี้ทยอยกันให้ผลผลิตทำให้ได้กินและขายได้ตลอดทั้งปี มีไม้ยืนต้นไว้ใช้สอย ได้แก่ ไม้สัก ไม้ยางพารา และไม้ต่างๆ ไว้ซ่อมแซมอาคาร ไม้ค้ำยันพืช และทำรั้วด้วย เมื่อปี ๒๕๕๙ จึงได้รับการสนับสนุนให้เป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรมภายใต้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง จนถึงปัจจุบัน

๑. สินค้าหลัก มะนาว

๒. แปลงเรียนรู้ มีจำนวน ๑ แปลงเรียนรู้ ประกอบด้วย แปลงเรียนรู้การปลูกมะนาววงบ่อซีเมนต์

๓. ฐานการเรียนรู้ :

ฐานการเรียนรู้ที่ ๑ : มะขามหวาน

ฐานการเรียนรู้ที่ ๒ : การปลูกมะนาววงบ่อซีเมนต์

ฐานการเรียนรู้ที่ ๓ : ยางพารา

ฐานการเรียนรู้ที่ ๔ : ไข่

ฐานการเรียนรู้ที่ ๕ : พืชผักสวนครัว

ฐานการเรียนรู้ที่ ๖ : ประมง

ฐานการเรียนรู้ที่ ๗ : ปศุสัตว์

ฐานการเรียนรู้ที่ ๘ : การทำปุ๋ย

หลักสูตรเสริม : การทำเกษตรผสมผสาน (ปลูกผัก, เลี้ยงสัตว์, เลี้ยงปลา)

๔. หลักสูตรการเรียนรู้ จำนวน ๕ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑ หลักสูตรหลัก จำนวน ๗ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๑.๑ หลักสูตร การจัดการด้านการตลาด

๔.๑.๒ หลักสูตร การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช

๔.๑.๓ หลักสูตร การปลูกมะนาววงบ่อซีเมนต์

๔.๑.๔ หลักสูตร การลดต้นทุน

๔.๑.๕ หลักสูตร การเพิ่มผลผลิต

๔.๑.๖ หลักสูตร การแปรรูป/การเพิ่มมูลค่าผลผลิต

๔.๑.๗ หลักสูตร ความรู้ด้านการเกษตรทั่วไป

๔.๒ หลักสูตรบังคับ จำนวน ๔ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๒.๑ หลักสูตร การจัดทำบัญชีครัวเรือน

๔.๒.๒ หลักสูตร เกษตรทฤษฎีใหม่

๔.๒.๓ หลักสูตร เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม

๔.๒.๔ หลักสูตร เศรษฐกิจพอเพียง

๔.๓ หลักสูตรเสริม จำนวน ๑ หลักสูตร ประกอบด้วย

๔.๓.๑ การจัดทำแผนการเกษตร

๔.๓.๒ การบริหารจัดการกลุ่ม/สหกรณ์

๔.๓.๓ การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

๔.๓.๔ อาชีพเสริมเพิ่มรายได้

๔.๔ หลักสูตรที่มีความโดดเด่นของ ศพก.

หลักสูตร การปลูग्มะนาววงบ่อซีเมนต์

วัตถุประสงค์ ผลิตมะนาวให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานและเป็นที่ต้องการของตลาดหรือผู้บริโภค

การถอดบทเรียน : การปลูग्มะนาววงบ่อซีเมนต์

แปลงปลูग्มะนาวในวงบ่อซีเมนต์ ปลูग्มะนาวพันธุ์แป้นอิมัน ปัจจุบันมะนาวอายุ ๖ ปี มีการใช้ระบบน้ำหยด ในการให้น้ำมะนาวแต่ละวงบ่อซีเมนต์ มีการแต่งกิ่งทำสาวและเทคนิคการทำมะนาวนอกฤดู ใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกเพื่อลด ต้นทุน การใช้ปุ๋ยเคมี มีการตอนกิ่งขยายพันธุ์มะนาว ในแปลงปลูग्มะนาวยังมีการปลูग्พืชผักแซม ได้แก่ มะเขือและพริก บางช่วงมีการปลูग्กะหล่ำและผักกาด ปลูग्ฝรั่งแซม ๒ สายพันธุ์ ได้แก่ ฝรั่งพันธุ์กิมจู และฝรั่งพันธุ์ไร้เม็ด ปัจจุบันฝรั่งมีอายุ ๒ ปี ปลูग्ส้มโอพันธุ์ทับทิมสยามรอบขอบแปลงปลูग्มะนาว ปัจจุบันทับทิมอายุ ๓ ปี นอกจากนี้ยังแซมทุเรียนปัจจุบันทุเรียน เป็นทุเรียนพันธุ์หมอนทอง อายุ ๒ ปี

ท่อน้ำหยด

ฝรั่งไร้เม็ด

ปฏิทินการผลิตมะนาวนอกฤดู

ปฏิทินการดูแลตลอดปี

บำรุงต้น (พ.ค.-ส.ค.)

- ให้น้ำสม่ำเสมอ
- ใส่ปุ๋ยสูตรเสมอ (15-15-15)
- ตัดแต่งกิ่งแห้ง/เป็นโรค
- กำจัดวัชพืช

บังคับดอก (ก.ย.-ม.ค.)

- งดให้น้ำ จนใบสลด
- ให้น้ำเต็มที่ + ปุ๋ยเร่งดอก
- บำรุงดอกและผลอ่อน
- ป้องกันโรคและแมลง

เก็บเกี่ยว (ก.พ.-เม.ย.)

- เก็บเกี่ยวหลังดอกบาน 4-5 เดือน
- เลือกผลขนาดเหมาะสม
- ตัดแต่งกิ่งใหญ่หลังเก็บหมด
- เริ่มบำรุงต้นใหม่

โรคและแมลงศัตรูมะนาว

หลังตัดแต่งกิ่งและใส่ปุ๋ยมะนาวจะแตก ใบอ่อนภายใน ๗-๑๐ วัน ระยะนี้จะมีโรคและ แมลงเข้าทำลาย ในช่วงใบอ่อนดังนี้

แมลงศัตรูมะนาว

๑) เพลี้ยไฟ จะดูดกินน้ำเลี้ยงยอดอ่อน ใบอ่อน ทำให้ ใบอ่อนหงิกงอ เหลือง ขอบใบแห้งและหลุดร่วงได้ หากตรวจพบ ฉีดพ่นสารสะเดาหรือน้ำส้มคว้นไม้ กรณีใช้สารเคมี ได้แก่ อิมิดาโคลพริด (คอนฟิเตอร์ ๑๐% SL) อัตรา ๑๐ มิลลิลิตร/น้ำ ๒๐ ลิตร หรือ คาร์โบซัลแฟน (พอสซ์ ๒๐% EC) อัตรา ๔๐ มิลลิลิตร/น้ำ ๒๐ ลิตร หรือ อะเซท ทาไมพริด (โมแลน ๒๐% SP) อัตรา ๔๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร

๒) หนอนกัดกินใบ หนอนแก้ว เป็นตัวหนอนของผีเสื้อกลางวันโดยตัวหนอนจะออกจากไข่แล้วกัดกินใบอ่อนและลอกคราบเป็นหนอนแก้วขนาดใหญ่ และเป็นดักแด้ตัวแก่จะเป็นผีเสื้อ กรณีพบตัวอ่อนหนอนแก้วให้จับทำลายหรือหากระบาดมากฉีดพ่นด้วยสารสะเดา น้ำส้มคว้นไม้หรือฉีดพ่นด้วยคาร์บาริล ๘๕% WP ๗๐ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร หรือเดลทาเมทริน ๓% EC ๕ มิลลิลิตร/น้ำ ๒๐ ลิตร

๓) หนอนซอนใบ เป็นตัวอ่อนของผีเสื้อขนาดเล็กหนอนตัวอ่อนจะซอนไขเข้าไปกัดกินเนื้อใบในช่วงระยะ

ใบอ่อนถึงเพลลาด ทำให้เห็นเส้นทางบนแผ่นใบมีรูปร่างบิดเบี้ยวและถ้าเป็นมากๆ ทำให้ใบแคระและบิดโค้งได้กรณี
ระบาดรุนแรง ควรฉีดพ่นด้วยสารเคมีชนิดดูดซึมได้แก่ อิมิดาโคลพริด (คอนฟิเตอร์ ๑๐% SL) อัตรา ๘๐ มิลลิลิตร/
น้ำ ๒๐ ลิตร หรือ (แอ็ดโมซ์ ๐.๕๐ ๕% EC) อัตรา ๑๐ มิลลิลิตร/น้ำ ๒๐ ลิตรหรือ (โปรวาโด ๗๐% WG) อัตรา
๐.๕ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร

โรคศัตรูมะนาว

๑) โรคแคงเกอร์ เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย โดยเชื้อสาเหตุจะแพร่กระจายไปกับน้ำหรือน้ำฝนแล้วเข้าทาง
บาดแผลรอยขีดข่วนบนใบหรือผล ระยะแรกจะมีสีเหลืองแล้วแผ่ขยายใหญ่แล้วเป็นสะเก็ดพูนคล้ายฟองน้ำแผล
จะเปลี่ยนจากสีเหลืองเป็นสีน้ำตาลการระบาดพบบนกิ่ง ใบ และผล การป้องกันกำจัด โดยตัดกิ่งพันธุ์ที่ปราศจาก
โรคแคงเกอร์มาปลูก ตัดแต่งกิ่งใบหรือผลที่เป็นโรคเผาทำลาย ป้องกันโดยพ่น คอปเปอร์ไฮดรอกไซด์ ๕๓.๘% WG
อัตรา ๒๐-๔๒ กรัม/น้ำ ๒๐ ลิตร

การจัดการโรคและแมลง

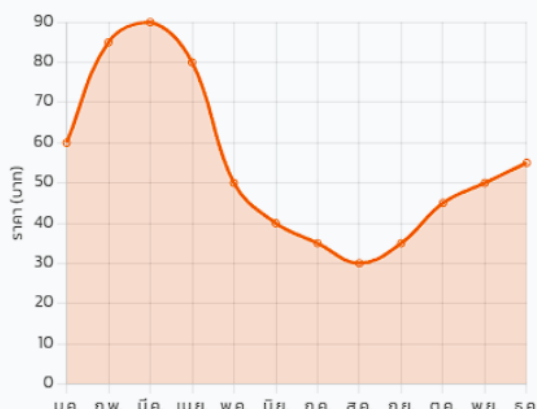
ปัญหาที่พบบ่อย	แนวทางป้องกัน/จัดการ
โรคแคงเกอร์	ตัดแต่งกิ่งให้โปร่ง, พ่นสารประกอบทองแดง, งดให้น้ำทางใบ
โรครากเน่าโคนเน่า	ควบคุมความชื้น อย่าให้น้ำขัง, ใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาผสมดิน
หนอนชอนใบ	ตัดใบที่โดนทำลายทิ้ง, พ่นสารชีวภัณฑ์ (น้ำส้มควันไม้/บีเวอร์เรีย)

ขั้นตอนการปลูกฉบับสมบูรณ์

- เตรียมวงบ่อ**
ใช้วงบ่อ Ø 80-100 ซม. วางบนผารองกันรากทะลุ
- ผสมดินปลูก**
ดินร่วน 2 ส่วน + ปุ๋ยคอก 1 ส่วน + แกลบ/ขุยมะพร้าว 1 ส่วน
- ลงมือปลูก**
นำกิ่งพันธุ์ดีลงปลูก กลบดินให้แน่นพอดี
- ดูแลเบื้องต้น**
ปักหลักกลมโยก คลุมโคนด้วยฟาง รดน้ำให้ชุ่ม

แนวโน้มราคามะนาว

วางแผนเก็บเกี่ยวช่วงราคาพุ่งสูงสุด (ก.พ. - เม.ย.) ซึ่งเป็นช่วงที่มะนาวขาดตลาด

๕. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการของคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัดในฐานะประธานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอสองแคว มีบทบาทสำคัญในการเข้าร่วมจัดทำแผนฯ โดยมีวิธีการและแนวทางดังนี้

๕.๑ เข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรับทราบทิศทาง นโยบาย และเป้าหมายการพัฒนาการเกษตรของจังหวัด รวมถึงนำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะจากมุมมองของ ศพก. และเกษตรกรในพื้นที่

๕.๒ นำเสนอข้อมูลและสถานการณ์การผลิตมะนาวในพื้นที่ โดยรวบรวมข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการผลิต เช่น สถานการณ์ผลผลิตและคุณภาพ ต้นทุนการผลิตและราคาตลาด ปัญหาและอุปสรรค เช่น ปัญหาด้านโรคและแมลงศัตรูพืช, ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ, ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน, ปัญหาการตลาด ความต้องการและศักยภาพของเกษตรกร เช่น ความสนใจในการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้, ความต้องการฝึกอบรมเฉพาะทาง, ศักยภาพในการขยายผลผลิต

๕.๓ ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการสนับสนุน จากข้อมูลและประสบการณ์ในพื้นที่ โดยจะเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและมาตรการสนับสนุนที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการผลิตมะนาวให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น

๕.๔ ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประสานงานกับหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อบูรณาการความร่วมมือและทรัพยากรในการขับเคลื่อนแผนฯ ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

๖. การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. (แผนราย ศพก.)

การจัดทำแผนปฏิบัติการบูรณาการการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. หรือ "แผนราย ศพก." เป็นหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยมีกระบวนการ ดังนี้

- ๑) การจัดทำแผน จะต้องการประเมินสถานการณ์และศักยภาพของ ศพก. ก่อนเริ่มต้นจัดทำแผน จะมีการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของ ศพก. อย่างรอบด้าน. รวมถึงการทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมา และข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของพื้นที่
 - ๒) การวิเคราะห์ความต้องการของเกษตรกร การสำรวจความต้องการและปัญหาของเกษตรกรในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้หลักสูตรและกิจกรรมต่างๆ ของ ศพก. ตอบโจทย์ได้อย่างแท้จริง
 - ๓) การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้และกิจกรรมจากข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการ จะนำมาออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ ทั้งหลักสูตรหลัก หลักสูตรบังคับ และหลักสูตรเสริม รวมถึงกิจกรรมส่งเสริมต่างๆ ที่เหมาะสมกับสินค้าหลักของ ศพก. และปัญหาที่เกษตรกรประสบ
 - ๔) การกำหนดแผนปฏิบัติงานและงบประมาณ กำหนดรายละเอียดของแต่ละกิจกรรม กำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลาดำเนินการ และประมาณการงบประมาณที่จำเป็น
 - ๕) การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงแผนได้อย่างทันทั่วทั้งที่
- ผู้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผน ประกอบด้วย การจัดทำแผนราย ศพก. เป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน เพื่อให้แผนมีความสมบูรณ์และได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ประกอบด้วย
- ๑) ประธาน ศพก. หรือเกษตรกรต้นแบบ ในฐานะประธาน ศพก. และเกษตรกรต้นแบบ มีบทบาทนำในการริเริ่มและขับเคลื่อนกระบวนการจัดทำแผน โดยนำประสบการณ์และความเชี่ยวชาญมาใช้

- ๒) คณะกรรมการ ศพก. ซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรแกนนำ ปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ จะเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็น ตรวจสอบความถูกต้อง และให้การสนับสนุน.
- ๓) เกษตรกรเครือข่าย/สมาชิก ศพก. การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากเกษตรกรในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้แผนที่จัดทำขึ้นสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรส่วนใหญ่
- ๔) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอหรือจังหวัด มีบทบาทสำคัญในการให้คำแนะนำทางวิชาการ ข้อมูลนโยบาย และช่วยเหลือในการประสานงานต่างๆ
- ๕) หน่วยงานภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา หรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร อาจถูกเชิญให้เข้าร่วมให้ข้อมูลหรือข้อเสนอแนะ เพื่อบูรณาการการทำงานร่วมกัน.

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลด้านการเกษตรและการทำงานเป็นเกษตรกรต้นแบบศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

๑. ผลสำเร็จในกิจกรรมทางการเกษตรของเกษตรกรต้นแบบที่มีการนำวิชาการ เทคโนโลยีการเกษตร มาปรับใช้ใน ศพก. จนเกิดผลสำเร็จในการทำเกษตร พร้อมเป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในพื้นที่

ผลสำเร็จจากการนำวิชาการและเทคโนโลยีการเกษตรมาปรับใช้ใน ศพก.

๑. การพัฒนาคุณภาพผลผลิต

- มะนาวแป้นอัมรินทร์ ปลูกในวงบ่อซีเมนต์ ใช้ระบบน้ำหยด ทำให้สามารถบังคับออกนอกฤดูได้ ให้ผลผลิตตลอดปี ผลมีคุณภาพตรงตามความต้องการตลาด → จำหน่ายได้ง่าย และขายหมดอย่างรวดเร็วในงาน “ของดีอำเภอบ้านหลวง”
- มะขามหวาน ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP จากกรมวิชาการเกษตร แสดงถึงคุณภาพและความปลอดภัยของผลผลิต
- ผลผลิตอื่น ๆ เช่น ไข่ไก่ กลัวยหอม มะพร้าวน้ำหอม ก็ได้รับความนิยมและสร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง

๒. การลดต้นทุนการผลิต

- ผลิต ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก ใช้แทนปุ๋ยเคมีในแปลงผัก ไม้ผล และพืชยืนต้น ลดต้นทุนได้จริง และช่วยฟื้นฟูดินให้อุดมสมบูรณ์
- การทำปุ๋ยหมักใช้วัสดุเหลือใช้ เช่น ช้างข้าวโพด + มูลสัตว์ ร่วมกับหัวเชื้อ พด. ๑ สอดคล้องกับแนวคิด Zero Waste

๓. การจัดทำบัญชีครัวเรือน

- พ่อเจตเป็น **ครูบัญชีอาสา** ถ่ายทอดความรู้การจัดทำบัญชีครัวเรือนให้เกษตรกร
- ใช้ข้อมูลต้นทุนจริงจากการทำบัญชี → ทำให้สามารถควบคุมค่าใช้จ่าย กำหนดทิศทางการผลิตอย่างมีเหตุผล

๔. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

- ติดตั้ง ระบบน้ำหยด ในแปลงมะนาวและพืชผัก → ประหยัดน้ำ ลดแรงงาน และควบคุมปริมาณน้ำได้แม่นยำ
- มีการขุดสระเก็บน้ำหลายแห่งในพื้นที่ เพื่อใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องในการเกษตร

๕. การขยายพันธุ์พืชและเกษตรผสมผสาน

- ขยายพันธุ์พืชด้วยการตอนกิ่ง/เพาะชำ เช่น มะนาว ฝรั่ง พริกไทย → แจกจ่าย/จำหน่ายแก่เกษตรกร
- ทำการเกษตรผสมผสานครบวงจร: มะขามหวาน, มะนาว, ไข่, ยางพารา, ผักสวนครัว, ประมง (ปลาดุก กบ), ปศุสัตว์ (หมูป่า ไก่ไข่) และปทุมมา → เป็น ต้นแบบเกษตรผสมผสานที่ยั่งยืน

๖. การประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

- ปรับจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว (ข้าวโพด) → ปลูกพืชที่หลากหลาย ลดการพึ่งพาตลาด ปรับใช้ ๓ ห่วง ๒ เงื่อนไข อย่างเป็นรูปธรรม
- ชุมชนเห็นเป็นตัวอย่างจริง สามารถเรียนรู้และนำไปปรับใช้ได้

ตารางวางแผนผลิตมะนาววงบ่อซีเมนต์

เดือน	การจัดการดิน/สวน	การให้น้ำ-ปุ๋ย	การควบคุมการออกดอก/ผล	หมายเหตุ
ม.ค.	เก็บเกี่ยวผลผลิตขุดปลायปี	ให้น้ำตามปกติ + ใส่ปุ๋ยบำรุงต้น (สูตร 15-15-15)	-	รักษาสภาพต้น
ก.พ.	พักต้น-ทำสาว ดัดแต่งกิ่งแรง พักการให้น้ำ	งดให้น้ำ 20-30 วัน เพื่อให้ใบเหี่ยวและทิ้งใบ	กระตุ้นให้ออกดอก	ช่วงราดมะนาวเริ่มสูง
มี.ค.	เริ่มให้น้ำอีกครั้ง หลังพักต้น	ให้ปุ๋ยเร่งดอก (สูตร 8-24-24) + น้ำหมักชีวภาพ	ดอกเริ่มแตกยอดและติดดอก	ดอกมะนาวเริ่มบาน
เม.ย.	ดูแลดอกและผลอ่อน	ให้น้ำสม่ำเสมอ 3-5 วัน/ครั้ง	ฉีดแคลเซียม-โบรอน กันผลร่วง	ระวังเพลี้ยไฟ-หนอน
พ.ค.	ผลเริ่มโต	ใส่ปุ๋ยบำรุงผล (สูตร 13-13-21 หรือ 15-5-20)	-	น้ำมาก ผลแตกง่าย ต้องควบคุมน้ำ
มิ.ย.	ผลใกล้แก่	รักษาความชื้นดินให้สม่ำเสมอ	-	ช่วงนี้ผลผลิตทยอยเก็บได้
ก.ค.	เก็บเกี่ยวผลผลิตรอบแรก (นอกฤดู)	ให้น้ำปกติ + ใส่ปุ๋ยบำรุงต้น	-	ราคาสูงในช่วงฝน
ส.ค.	ดัดแต่งกิ่งเล็กน้อย	ใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก รองพื้น	-	เตรียมต้นสำหรับรอบใหม่
ก.ย.	เตรียมต้นเข้ารอบใหม่	ให้น้ำพอประมาณ	-	คุมโรคแมลงช่วงฝน
ด.ค.	พักต้นรอบ 2 (ทำสาวเบา)	งดให้น้ำ 15-20 วัน	บังคับออกดอกเพื่อเก็บผลช่วงปีใหม่	ราดมะนาวเริ่มสูงปลายปี
พ.ย.	เริ่มให้น้ำและใส่ปุ๋ยเร่งดอก	ใส่ปุ๋ยสูตร 8-24-24 + น้ำหมักชีวภาพ	กระตุ้นให้ออกดอกขุดปลायปี	
ธ.ค.	ดูแลดอกและผลเล็ก	รดน้ำสม่ำเสมอ + ฉีดพ่นป้องกันผลร่วง	ดอกชุดนี้จะเป็นผลผลิตช่วง มี.ค.-เม.ย.	ราดมะนาวสูงสุด

อธิบายขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรของท่าน

ขั้นตอนการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรมในการปลูกมะนาววงบ่อซีเมนต์

๑. การออกแบบและเตรียมวงบ่อซีเมนต์

- ใช้วงบ่อซีเมนต์เส้นผ่านศูนย์กลาง ๘๐-๑๐๐ ซม. สูง ๔๐-๕๐ ซม. ฝังลงดินครึ่งหนึ่ง
- เทคโนโลยีนี้ช่วย **ควบคุมราก** ให้กระจายจำกัด → ช่วยต่อการจัดการน้ำ-ปุ๋ย และบังคับให้ออกดอกนอกฤดูได้
- รองก้นวงด้วยเศษไม้ กาบมะพร้าว หรือหินกรวดเล็ก เพื่อระบายน้ำ

๒. การเตรียมวัสดุปลูก

- ใช้ ดินร่วนผสมปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และแกลบดิบ/แกลบดำ ในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- เป็นนวัตกรรมที่เน้น **Zero Waste** โดยนำวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่น เช่น ชังข้าวโพด มูลสัตว์ มาทำปุ๋ยหมักเอง
- ช่วยลดการใช้ปุ๋ยเคมี และปรับปรุงโครงสร้างดินให้ร่วนซุย

๓. การเลือกพันธุ์

- ใช้พันธุ์ **แป้นอิมัน** ซึ่งเหมาะกับการทำมะนาวนอกฤดู เปลือกบาง มีกลิ่นหอม มีน้ำมาก และตลาดนิยม
- ขยายพันธุ์โดย การตอนกิ่ง หรือซื้อกิ่งพันธุ์ที่ได้มาตรฐาน GAP

๔. ระบบน้ำและการจัดการน้ำ

- ใช้ **ระบบน้ำหยด** → เทคโนโลยีนี้ช่วยประหยัดน้ำ ให้ตรงจุด ลดแรงงาน และควบคุมความชื้นได้แม่นยำ
- สามารถตั้งเวลาให้น้ำอัตโนมัติได้ (Smart Drip) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดูแล

๕. การจัดการธาตุอาหารและปุ๋ย

- ใช้ **น้ำหมักชีวภาพ/ปุ๋ยอินทรีย์** เสริมธาตุอาหาร ช่วยให้ดินมีจุลินทรีย์ที่ดี
- ใช้ **เทคนิคการให้ปุ๋ยแบบผสมกับน้ำ (Fertigation)** ร่วมกับระบบน้ำหยด ทำให้พืชได้รับปุ๋ยตรงตามความต้องการ

๖. การจัดการทรงพุ่มและการบังคับให้ออกดอก

- ใช้เทคนิค **การทำสาว-พักต้น** โดยตัดแต่งกิ่งและงดน้ำประมาณ ๒๐-๓๐ วัน → ใบจะร่วง พักต้น
- จากนั้นให้น้ำพร้อมใส่ปุ๋ยเร่งดอก (๘-๒๔-๒๔) → กระตุ้นให้มะนาวออกดอกนอกฤดู
- เป็นนวัตกรรมการจัดการที่ผสมผสานวิทยาศาสตร์พืชกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

๗. การปลูกพืชร่วมและพืชแซม

- แซมพืชผัก เช่น มะเขือ พริก ผักกาด หรือปลูก ฝรั่ง-ส้มโอ-ทุเรียน รอบแปลง → เป็นการใช้พื้นที่คุ้มค่า (Intercropping Innovation)
- ช่วยเพิ่มรายได้หลายทาง ลดความเสี่ยงหากราคามะนาวตก

๘. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประกอบการผลิต

- ใช้ระบบ ภูมิสารสนเทศการเกษตร (GeoPlots) ของกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อดูความเหมาะสมของพื้นที่ปลูก (Zoning)
- เกษตรกรสามารถใช้ข้อมูลนี้ประกอบการตัดสินใจเลือกชนิดพืช/การจัดการน้ำ

๒. ผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับต่อการทำอาชีพการเกษตร: ผลลัพธ์ที่ได้รับจากการนำนวัตกรรม/เทคโนโลยี มาปรับใช้ในกิจกรรมการเกษตรคืออะไร เช่น ต้นทุน รายได้ ผลผลิต (ใส่รายละเอียดข้อมูลเชิงตัวเลขเพิ่มเติม เพื่อการเปรียบเทียบเชิงประจักษ์ และให้ระบุสินค้าเกษตรที่ทำการผลิตใน ศพก.ของท่าน)

มะนาววอซีเมนต์

- ก่อนนำนวัตกรรม: ปลูกแบบลงดิน ใช้แรงงานมาก ควบคุมผลผลิตไม่ได้ ต้องอาศัยฤดูกาล → ผลผลิต ช่วงฤดูออกมาก ราคาตกต่ำ กก.ละ ๑๐-๑๕ บาท
- หลังนำนวัตกรรม:
 - ใช้ วอซีเมนต์ + ระบบน้ำหยด + เทคนิคปักต้น-ทำสาว + ปุ๋ยหมัก
 - ต้นทุนการผลิต ลดลง ๒๐-๓๐% (ปุ๋ยเคมีลดจาก ๓,๐๐๐ เหลือ ๒,๐๐๐ บาท/รอบการผลิต/๑๐๐ ต้น)
 - ผลผลิตเฉลี่ย ๑๐-๑๕ กก./ต้น/รอบ หรือประมาณ ๑,๐๐๐-๑,๒๐๐ กก./ไร่/ปี
 - รายได้เพิ่มขึ้นจากการขายนอกฤดู กก.ละ ๔๐-๕๐ บาท → รายได้ต่อไร่เฉลี่ย ๔๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท/ปี
- ☒ ประโยชน์: เกษตรกรสามารถ ควบคุมการออกดอก-ผลนอกฤดู ตรงกับความต้องการตลาด ราคาสูง

◆ (๒) มะขามหวานพันธุ์สีทอง

- ได้รับมาตรฐาน GAP จากกรมวิชาการเกษตร → คุณภาพสูง ปลอดภัย
- ผลผลิตเฉลี่ย ๒,๐๐๐-๒,๕๐๐ กก./ไร่/ปี
- ราคาขายเฉลี่ย ๔๐-๖๐ บาท/กก.
- รายได้ต่อไร่ ๘๐,๐๐๐-๑๕๐,๐๐๐ บาท/ปี
- ☒ ประโยชน์: ยกระดับสินค้าเกษตรในพื้นที่ → ขายได้ทั้งตลาดท้องถิ่นและต่างจังหวัด

◆ (๓) การทำปุ๋ยหมัก/น้ำหมักชีวภาพ

- ใช้ขี้ขำวโปด + มูลสัตว์ ๕๐๐ กก. + หัวเชื้อ พด.๑ ทำปุ๋ยหมักเฉลี่ย ๑๐ ต้น/ปี
- หากซื้อปุ๋ยเคมี ๑๐ ต้น จะต้องใช้เงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท/ปี (ต้นละ ~๑๐,๐๐๐ บาท)
- แต่ต้นทุนผลิตปุ๋ยหมักเองเพียง ๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท/ปี
- ☒ ประโยชน์: ประหยัดต้นทุน ๘๐-๘๕%, ฟื้นฟูดิน, ลดการใช้สารเคมี

◆ (๔) ผักสวนครัวและพืชแซม (พริก มะเขือ ฝรั่ง ส้มโอ ฯลฯ)

- ใช้ ระบบน้ำหยด + ปุ๋ยอินทรีย์ → ลดต้นทุนปุ๋ยลง ๒๕-๓๐%
- พริก-มะเขือให้ผลผลิต ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ กก./ไร่/ปี
- รายได้เฉลี่ย ๕๐,๐๐๐-๗๐,๐๐๐ บาท/ไร่/ปี
- ☒ ประโยชน์: มีผักปลอดภัยไว้กินและขาย เพิ่มรายได้เสริมตลอดปี

◆ (๕) ปศุสัตว์ (หมูป่า-ไก่ไข่) และประมง (กบ-ปลาดุก-ปลากินพืช)

- หมูป่า ๕ ตัว → ขายได้ตัวละ ๔,๐๐๐-๕,๐๐๐ บาท รวม ๒๐,๐๐๐-๒๕,๐๐๐ บาท/รอบ
- ไก่ไข่ ๒๐ ตัว → ผลผลิตไข่เฉลี่ย ๑๒-๑๕ ฟอง/วัน → ขายได้ ๓,๐๐๐-๔,๐๐๐ บาท/เดือน
- ปลาดุก/กบ → เลี้ยงในบ่อคอนกรีต ขายได้ ๑๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท/รอบการเลี้ยง
- ☒ ประโยชน์: ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน, เพิ่มรายได้เสริมต่อเนื่อง

ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์:

๑. การลดการใช้สารเคมี

- พ่อเจตเน้นใช้ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก น้ำหมักชีวภาพ แทนปุ๋ยเคมีและสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช
- ☒ ผลกระทบเชิงบวก: ลดการปนเปื้อนในดิน-น้ำ ลดความเสี่ยงต่อสุขภาพเกษตรกรและผู้บริโภค

๒. การจัดการเศษวัสดุทางการเกษตร

- ขี้ขำวโปดและมูลสัตว์ถูกนำมาใช้ทำ ปุ๋ยหมัก → สอดคล้องกับแนวคิด Zero Waste
- ☒ ผลกระทบเชิงบวก: ลดการเผา ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (CO₂, PM๒.๕) → มีส่วนช่วยลดปัญหาโลกร้อน

๓. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

- ติดตั้ง ระบบน้ำหยด ในแปลงมะนาวและผัก → ประหยัดน้ำกว่า ๓๐-๔๐% เมื่อเทียบกับการให้น้ำแบบราด/ปล่อยน้ำท่วม

- ผลกระทบเชิงบวก: ลดการสูญเสียน้ำ, ลดการชะล้างหน้าดิน, ใช้น้ำได้อย่างยั่งยืน

๔. การเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ

- พื้นที่ทำการเกษตรเป็น **ไร่นาสวนผสม** → มีไม้ผล (มะขามหวาน ลำไย ฝรั่ง), พืชยืนต้น (สัท ยางพารา ฝั), พืชผัก, ประมง และปศุสัตว์
- ผลกระทบเชิงบวก: สร้างสมดุลระบบนิเวศ, มีที่อยู่อาศัยให้แมลงที่เป็นประโยชน์, ลดการพึ่งพาพืชเชิงเดี่ยว

๕. การลดปัญหาฝุ่นควันและหมอกควัน (PM ๒.๕)

- ศพก.ร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตรณรงค์ **งดเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร** → ใช้เทคโนโลยีทำปุ๋ยหมักแทนการเผา
- ผลกระทบเชิงบวก: ลดมลพิษทางอากาศ, ลดผลกระทบต่อสุขภาพคนและสิ่งแวดล้อม

๖. การสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

- การทำเกษตรผสมผสานและพึ่งพาตนเอง → ช่วยลดความเสี่ยงจากภัยแล้งและราคาพืชผันผวน
- ผลกระทบเชิงบวก: เกษตรกรปรับตัวต่อสภาพอากาศแปรปรวนได้ดีขึ้น

๔. ผลสำเร็จการทำงานให้ชุมชนในฐานะ ศพก. ที่เป็นเชิงประจักษ์

๑. เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

- มี **ฐานเรียนรู้ ๘ ฐาน** เช่น มะขามหวาน, มะนาวงบ่อซีเมนต์, ยางพารา, ฝั, ผักสวนครัว, ประมง, ปศุสัตว์, ปุ๋ยหมัก
- แต่ละปีมีเกษตรกรและหน่วยงานเข้าศึกษาดูงาน **ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ คน/ปี**
- เกษตรกรในพื้นที่สามารถนำความรู้กลับไปปรับใช้ → ลดต้นทุนการผลิตได้จริง

๒. การสร้างเกษตรกรผู้นำและขยายผลสู่ชุมชน

- มีระบบ **เกษตรกรผู้นำ ๑ คน** ถ่ายทอดให้เกษตรกรเป้าหมาย **๒๕-๓๐ คน**
- ปัจจุบันมี **เกษตรกรเครือข่ายมากกว่า ๒๐๐ ครัวเรือน** ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และนำไปใช้จริง
- **เชิงประจักษ์:** เกษตรกรในตำบลบ้านพี่และพื้นที่ใกล้เคียงหันมาใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมี และปลูกพืชผสมผสานมากขึ้น

๓. เป็นศูนย์กลางการบูรณาการของหน่วยงาน

- ร่วมมือกับ สถานีพัฒนาที่ดินน่าน, การยางแห่งประเทศไทย, สำนักงานประมง, ตรวจสอบบัญชีสหกรณ์ ฯลฯ
- มีการจัด Field Day และงานถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำปี → มีเกษตรกรเข้าร่วมหลายร้อยราย
- ☒ เชิงประจักษ์: ทำให้ชุมชนเข้าถึงปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยหมัก, เมล็ดพันธุ์พืช, ความรู้การตลาด

๔. ยกระดับคุณภาพสินค้าเกษตรในพื้นที่

- มะขามหวานพันธุ์สีทอง ได้รับมาตรฐาน GAP
- มะนาวว่องว่องซีเมนต์ สามารถผลิตนอกฤดู สร้างรายได้เฉลี่ย ๔๐,๐๐๐-๕๐,๐๐๐ บาท/ไร่/ปี
- ผลผลิตจาก ศพก. ถูกนำไปจำหน่ายในงาน “ของดีอำเภอบ้านหลวง” และขายหมดในเวลาอันสั้น
- ☒ เชิงประจักษ์: เกษตรกรในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถแข่งขันทางการตลาดได้

๕. เสริมสร้างเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือนและชุมชน

- ชุมชนหันมาใช้ การเกษตรผสมผสาน → มีข้าว ปลูก ผัก ผลไม้ และปศุสัตว์ครบวงจร
- ลดหนี้สินครัวเรือน จากการพึ่งตนเองมากขึ้นและลดการพึ่งพาสารเคมี
- ☒ เชิงประจักษ์: เกษตรกรกว่า ๗๐% ของผู้ที่เข้าร่วม ศพก. รายงานว่าลดต้นทุนลงเฉลี่ย ๒๐-๓๐% และมีรายได้เพิ่มขึ้น

๖. สร้างประโยชน์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

- รมรงค์ ลดการเผาในพื้นที่เกษตร โดยใช้เศษซังข้าวโพดทำปุ๋ยหมัก
- ☒ เชิงประจักษ์: ปริมาณการเผาในพื้นที่ตำบลบ้านพิสดลง และชุมชนมีการใช้ปุ๋ยหมักแทนปุ๋ยเคมีมากขึ้น

๕. ข้อคิดประจำตัวในการทำงาน

“ทำการเกษตรด้วยความพอเพียงและยั่งยืน”

- จากอดีตที่เคยปลูกพืชเชิงเดี่ยว (ข้าวโพด) ต้นทุนสูง กำไรน้อย → พ่อเจตปรับเปลี่ยนมาสู่ เกษตรผสมผสาน เพื่อพึ่งตนเอง ลดความเสี่ยง และสร้างความมั่นคงในชีวิต

“เรียนรู้ตลอดเวลา เปิดใจรับสิ่งใหม่”

- ผ่านการอบรม ดูงาน หลักสูตรจากหลายหน่วยงาน และนำความรู้มาปรับใช้จริงในแปลง → สะท้อนถึงความเชื่อว่า เกษตรกรต้องไม่หยุดเรียนรู้

“ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต ด้วยภูมิปัญญาและวิทยาศาสตร์ควบคู่กัน”

- ใช้ปุ๋ยหมัก-น้ำหมักชีวภาพ, ระบบน้ำหยด, วงบ่อซีเมนต์ → ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับนวัตกรรม การเกษตร

“แบ่งปันเพื่อสร้างเครือข่าย”

- พ่อเจตน์ไม่เก็บความรู้ไว้เพียงลำพัง แต่ถ่ายทอดให้เพื่อนเกษตรกร ผ่านการเป็น หมอดินอาสา ครูบัญชี อาสา ประมงอาสา และประธาน ศพก.
- เชื่อว่า การยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชน ต้องอาศัยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

“ซื่อสัตย์ อดทน และลงมือทำจริง”

- การทำเกษตรต้องอาศัยเวลา ความอดทน และความรับผิดชอบ → จึงยึดมั่นในความซื่อสัตย์และความ ขยันเป็นหลัก

ส่วนที่ ๔ ผู้ร่วมดำเนินการถอดบทเรียน

๑. ดำเนินงานถอดบทเรียน โดย (ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานถอดบทเรียน)

นายกศิด์สิทธิ์ ดอยลอม นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

นางปริญญา รัตรี นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

๒. กระบวนการถอดบทเรียน/เครื่องมือที่ใช้

ใช้การถอดบทเรียนแบบ การเล่าเรื่อง (storytelling) และการสัมภาษณ์

๓. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการถอดบทเรียน

การดำเนินงานถอดบทเรียนเกษตรกรต้นแบบและ ศพก. พบปัญหาและอุปสรรคบางประการ ดังนี้

๑. ปัญหาด้านเวลา เกษตรกรต้นแบบมีภารกิจในการดูแลแปลงเกษตรของตนเองอย่างเต็มเวลา ทำให้มี เวลาจำกัดในการให้ข้อมูลและเข้าร่วมกระบวนการถอดบทเรียนอย่างเต็มที่

๒. ความซับซ้อนของข้อมูล ข้อมูลด้านการเกษตรบางส่วนมีความซับซ้อน ทำให้การถอดบทเรียนจำเป็นต้องให้ครอบคลุมและเข้าใจง่ายที่สุด

***หมายเหตุ ๑. ให้แนบภาพประกอบในแต่ละข้อ

๒. ใส่ภาคผนวกในส่วนของแผนที่แสดงที่ตั้ง ศพก. และศพก. เครือข่าย หรือส่วนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานของ ศพก.

ภาคผนวก

เกษตรกรต้นแบบ เจ้าของ ศพก.หลัก

๑. ประวัติของเกษตรกรต้นแบบ

๑.๑ ข้อมูลทั่วไป

นายธีระศักดิ์ วงศ์ต้อย หรือ พ่อเจต สัญชาติ/เชื้อชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ เป็นบุตรของ นายช่วย วงศ์ต้อย กับ นางเป้ง วงศ์ต้อย เกิด พ.ศ. ๒๕๓๗ ปัจจุบันอายุ ๖๙ ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ ๑๗ หมู่ ๑ ตำบลบ้านฟ้า อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน โทรศัพท์ ๐๙๐-๕๖๘๗๒๑๕

๑.๒ การศึกษา

- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จบ ม.๖ จากศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
- ระดับชั้นประถมศึกษาจบ ป.๔ จากโรงเรียนบ้านฟ้าใต้ ตำบลบ้านฟ้า อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

๑.๓ ครอบครัว

นายธีระศักดิ์ วงศ์ต้อยสมรสกับนางยอด วงศ์ต้อย อายุ ๖๘ ปี มีบุตรด้วยกัน ๒ คน ดังนี้

๑. นายณัฐพงศ์ วงศ์ต้อยอายุ ๔๘ ปี จบการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี ปัจจุบันทำงานตำแหน่งนายช่างโยธา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฟ้า อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

๒. นายพุดตินันท์ วงศ์ต้อยอายุ ๔๑ ปี จบการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี (วิศวกรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยศรีปทุม ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานบริษัท ปตท. กรุงเทพมหานคร

๑.๔ บทบาททางสังคม

๑. รองประธานกลุ่มยางพาราบ้านเกษตรสมบูรณ์

๒. หมอдинอาสาาระดับตำบล

๓. ครูบัญชีอาสา

๔. ประมงอาสา (วิทยากรประจำจุดสาธิต)

๕. คณะกรรมการ ศพก. ระดับจังหวัด

๖. อาสาปฎิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๗. อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเกษตรสมบูรณ์ หมู่ ๑ ตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

๘. อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)

๑.๖ การประกอบอาชีพ

นายธีระศักดิ์ วงศ์ตุ้ย หรือ พ่อเจตพื้นฐานครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกร ช่วยเหลือคุณพ่อคุณแม่ ทำงานด้านการเกษตรตั้งแต่เด็ก จนเติบโตมีครอบครัวก็ยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักมีกิจกรรมการทำนา เพื่อบริโภคในครัวเรือน ในพื้นที่ไร่มีการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และฝ้าย ซึ่งถือว่าเป็นการทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยการสร้างผลผลิตจากภายนอกมาก วัตถุดิบ ที่จะนำมาใช้ในการเพาะปลูกจึงไม่สามารถกำหนดราคาเองได้โดยราคาจะขึ้นอยู่กับกลไกทางตลาด และการแข่งขันอย่างหนักหน่วงของผู้ผลิตด้วยกันเองการพัฒนาผลผลิตทั้งการใช้ปุ๋ย การใช้ยาฆ่าแมลงจึงตามมาอย่างเลี่ยงไม่ได้ ทำให้เกิดปัญหาการเสื่อมโทรมของที่ดิน และสุขภาพประกอบกับช่วงหนึ่งที่มีการส่งเสริมให้ปลูกไม้ผล และไม้ยืนต้น ในพื้นที่ คทช. และพื้นที่ข้างเคียง จึงมีความสนใจ และปรับเปลี่ยนพื้นที่ มาปลูกลำไย ปลูกมะขาม ปลูกสั๊ก ปลูกยาพารา มะนาวในวงบ่อ เลี้ยงหมู และเลี้ยงไก่ ในปัจจุบันมีพื้นที่ทำไร่นาสวนผสม ประมาณ ๓๒ ไร่ โดยแบ่งพื้นที่ปลูกและทำกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย ดังนี้

๑. นาข้าว	จำนวน ๓ ไร่
๒. มะขามหวาน	จำนวน ๑๐ ไร่
๓. สวนลำไย	จำนวน ๒ ไร่
๔. สวนสั๊ก	จำนวน ๗ ไร่
๕. สวนยาพารา	จำนวน ๕ ไร่
๖. ไข่	จำนวน ๓ ไร่
๗. มะนาว	จำนวน ๒ ไร่

พ่อเจต มีการพัฒนาองค์ความรู้ในการทำเกษตรอย่างต่อเนื่อง โดยนำเทคโนโลยีการผลิต จากการศึกษาด้วยตนเอง ได้รับการถ่ายทอดจากหน่วยงาน ทั้งทางสำนักงานเกษตรอำเภอ สถานีพัฒนาที่ดิน หน่วยงานอื่นๆ และจากศึกษาดูงาน มาประยุกต์ ปฏิบัติในแปลงนาของตนเอง ปัจจุบันการทำไร่นาสวนผสมไม่มีการใช้สารเคมี หรือ ซึ่งเกิดจากแนวคิดในการทำเกษตรเพื่อลดการใช้สารเคมี ที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ และเป็นการลดต้นทุนการผลิต

๑.๗ ประวัติ ศพก.

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตร ประกอบกับในสภาวะปัจจุบันสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรมีปัญหา ในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ประกอบกับปัญหาโรคแมลง และพื้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อยและมีคุณภาพต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงประสบกับปัญหาการขาดทุน เกิดหนี้สิน และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ขึ้น

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวงก่อตั้งขึ้นเนื่องจากในอดีตพ่อเจตเคยทำไร่ปลูกข้าวโพด เวลาผ่านไปอายุมากขึ้นการทำเกษตรในพื้นที่ใหญ่ต้องใช้สารเคมีในการป้องกันกำจัดวัชพืช โรค และแมลงศัตรูพืช มีต้นทุนการผลิตที่สูงเมื่อลองมาจตรายรับรายจ่ายพบว่าไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ในระยะยาวเกิดปัญหาสุขภาพด้วย ช่วงหลังได้มีโอกาสได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมอดินอาสา ไม่มีโอกาสอบรม ไปดูงานตามสถานที่ต่างๆ จึงมีแนวคิดที่จะทำเกษตรที่มีอยู่แต่ไม่มากเริ่มแรกปรับเปลี่ยนมาปลูกพืชไร่ พืชผัก ได้แก่ ฝรั่ง พารา ข้าวข้าวโพด ถั่วเหลือง และผักสวนครัวต่างๆ ต่อมาซื้อที่ข้างเคียงจึงลงไม้ผล และไม้ยืนต้น ได้แก่ มะขามหวาน ลองกอง ลางสาด เงาะ กล้วย มะนาว ทุเรียน พบว่าไม้ผลต่างๆ เหล่านี้ทยอยกันให้ผลผลิตทำให้ได้กินและขายได้ตลอดทั้งปี ไม้ยืนต้นไว้ใช้สอย ได้แก่ ไม้สัก ไม้ยางพารา และไม้ต่างๆ ไว้ซ่อมแซมอาคาร ไม้ค้ำยันพืช และทำรั้วด้วย เมื่อปี ๒๕๕๙ จึงได้รับการสนับสนุนให้เป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรมภายใต้ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง จนถึงปัจจุบัน

๑. นโยบายของ คสช. ให้มีศูนย์เรียนรู้การเกษตรในพื้นที่
๒. เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ
๓. เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร
๔. เกษตรกรต้นแบบเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ฯ

๕. เป็นศูนย์เรียนรู้ทางการเกษตรของชุมชนในระดับอำเภอ
๖. สอดคล้องกับชนิดสินค้าหลักสำคัญของอำเภอ

เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนที่เกิดจากปัญหาของชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของชุมชนได้ และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ เพื่อให้เกษตรกรที่มาเรียนรู้เกิดความรู้ ความเข้าใจ มีการใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม และนำองค์ความรู้ที่ได้รับจาก ศพก. ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต รวมทั้งยังเป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรต่าง ๆ กับเกษตรกร อีกทั้งยังใช้เป็นจุดนัดพบ พบปะพูดคุยของเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร และเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันเอง

บทที่ ๒ การดำเนินงาน ของ ศพก.

๑. แนวทางการทำงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง

๑. ศพก. เป็นของชุมชน

การที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง เป็นศูนย์หลัก ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านเกษตรสมบูรณ์ ม. ๑ ต.บ้านพี และยังมีศูนย์เครือข่าย ศพก. กระจายอยู่ทั้งอำเภอบ้านหลวง เปิดโอกาสให้เกษตรกร ประชาชน ในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้เป็นสถานที่เรียนรู้ที่มีชีวิตมีกิจกรรมที่ได้เรียนรู้จริง

๒. บริหารจัดการโดยเกษตรกรต้นแบบและชุมชนร่วมกับนักส่งเสริมการเกษตรและ จนท. หน่วยงานต่างๆ ด้วยการที่พ่อเจตเป็นผู้ที่ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลักจึงมีกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ประกอบกับหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องทุกปีงบประมาณ มีทั้งจุดเด่นจุดแข็งของ ศพก.หลัก เอง บวกกับโอกาสจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนอย่างต่อเนื่องทำให้ ศูนย์ ศพก. มีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

๓. เป็นกลไกส่งเสริมการเกษตร บูรณาการวิชาการ ข้อมูลข่าวสาร

สืบเนื่องจากข้อ ๒ นอกจากตัวพ่อเองที่เปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ในการพัฒนาศูนย์ ศพก. การที่มีหน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เข้ามาสนับสนุนทุกปีงบประมาณ ก็ได้นำความรู้เทคโนโลยี ข่าวสาร องค์ความรู้ใหม่ๆ เข้ามาแลกเปลี่ยนอย่างเป็นปัจจุบัน

๔. มีหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ที่ชัดเจน

หลักสูตรที่ ศูนย์ ศพก. สร้างขึ้นจากองค์ความรู้ที่ประธานศูนย์ได้ถ่ายทอด ยังเห็นเป็นรูปธรรมและเป็นที่ประจักษ์จากแปลงสาธิตภายในบริเวณพื้นที่ ศพก. ด้วย

๕. เกษตรกรเรียนรู้ตามหลักสูตรและแผนการถ่ายทอด

๑. การพัฒนาคุณภาพผลผลิต
๒. การลดต้นทุน
๓. การจัดทำบัญชีครัวเรือน
๔. เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม
๕. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า
๗. การขยายพันธุ์พืช

นอกจากหลักสูตรของพ่อเจษ ก็ยังมีหลักสูตรภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ถ่ายทอดในกิจกรรมของโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร แต่ละปีงบประมาณที่มีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรผู้นำ ได้แก่

๕.๑ หลักสูตรหลัก

- การจัดการด้านการตลาด
- การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช
- การพัฒนาคุณภาพผลผลิต/การจัดทำมาตรฐานการผลิต
- การลดต้นทุน
- การเพิ่มผลผลิต
- การแปรรูป/การเพิ่มมูลค่าผลผลิต
- ความรู้ด้านการเกษตรทั่วไป

๕.๒ หลักสูตรบังคับ

- การจัดทำบัญชีครัวเรือน
- เกษตรทฤษฎีใหม่
- เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม
- เศรษฐกิจพอเพียง

๕.๓ หลักสูตรเสริม

- การจัดทำแผนการเกษตร
- การบริหารจัดการกลุ่ม/สหกรณ์
- การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า
- อาชีพเสริมเพิ่มรายได้
- อื่น ๆ

๖. เน้นการเรียนรู้จากของจริง

๗. ปฏิบัติจริงร่วมกันในแปลงเรียนรู้

๒. บทบาทหน้าที่ของ ศพก.

๑. ถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม
๒. ให้ข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตร
๓. ศูนย์กลางในการพบปะของเกษตรกรและหน่วยงานในชุมชน

๓. หลักสูตร

๑. การพัฒนาคุณภาพผลผลิต
๒. การลดต้นทุน
๓. การจัดทำบัญชีครัวเรือน
๔. เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม
๕. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- ๖. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า
- ๗. การขยายพันธุ์พืช

๔. ฐานเรียนรู้

ฐานเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมะขามหวาน

แปลงปลูกมะขามหวานพันธุ์สีทอง อายุ ๒๕ ปี กิจกรรมการดำเนินงานในแปลง การดูแลรักษา โดยการใช้ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก เพื่อลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี ไม่ใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช แต่ใช้แรงงานคนในการตัดหญ้า มีการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้และมะม่วงโชคอนันต์ แซมแปลงปลูกมะขามหวานด้วย

ฐานเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง การปลูกมะนาววงบ่อซีเมนต์

แปลงปลูกมะนาวในวงบ่อซีเมนต์ ปลูกมะนาวพันธุ์แป้นอิมัน ปัจจุบันมะนาวอายุ ๖ ปี มีการใช้ระบบน้ำหยด ในการให้น้ำมะนาวแต่ละวงบ่อซีเมนต์ มีการแต่งกิ่งทำสาวและเทคนิคการทำมะนาวนอกฤดู ใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอกเพื่อลด ต้นทุน การใช้ปุ๋ยเคมี มีการตอนกิ่งขยายพันธุ์มะนาว ในแปลงปลูกมะนาวยังมีการปลูกพืชผักแซม ได้แก่ มะเขือและพริก บางช่วงมีการปลูกกะหล่ำและผักกาด ปลูกฝรั่งแซม ๒ สายพันธุ์ ได้แก่ ฝรั่งพันธุ์กิมจู

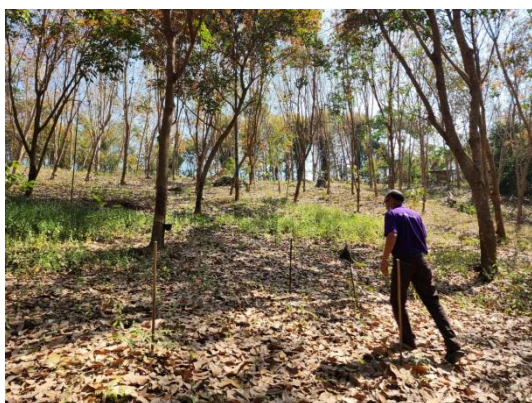
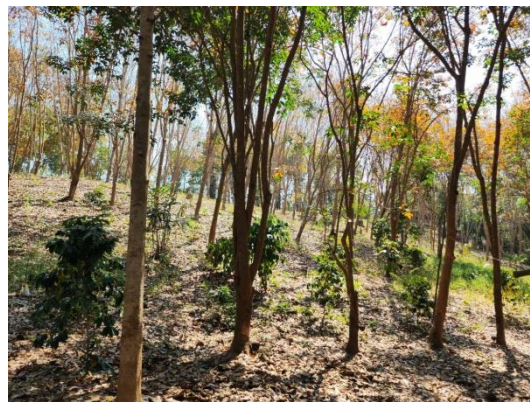
และฝรั่งพันธุ์ไต้หวัน ปัจจุบันฝรั่งมีอายุ ๒ ปี ปลูกส้มโอพันธุ์ทับทิมสยามรอบขอบแปลงปลูกมะนาว ปัจจุบันทับทิม
อายุ ๓ ปี นอกจากนี้ยังแซมทุเรียนปัจจุบันทุเรียน เป็นทุเรียนพันธุ์หมอนทอง อายุ ๒ ปี

ฐานเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง ยางพารา

แปลงปลูกยางพาราปัจจุบันกรีดยางแล้ว มีการใช้ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี ใส่ปุ๋ย ๒ ครั้ง ครั้งแรก ต้นฤดูฝน และ ครั้งที่ ๒ ปลายฤดูฝน นอกจากนี้ยังได้ดำเนินโครงการปลูกพืชในร่มเงายางพารา ที่ได้รับการสนับสนุนจากการยางแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน ได้แก่ พริกไทย หวาย ตะเคียนทอง ยางนา พยุง

พืชใต้ร่มยางพารา

พริกไทย

สะค้าน

หวาย

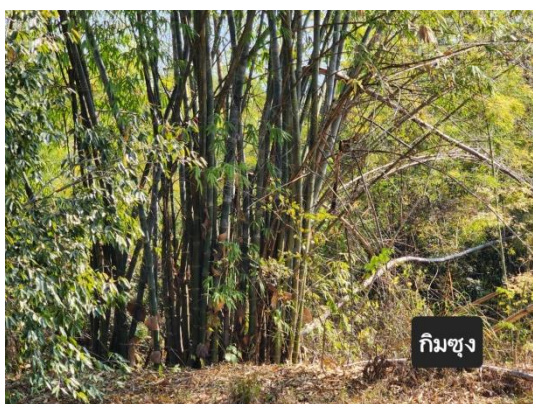
เพาะชำสะค้าน/พริกไทย

ฐานเรียนรู้ที่ ๔ เรื่อง ไม้

ฐานการเรียนรู้เรื่องไม้ แบ่งเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกปลูกไม้ข้างหม่นปัจจุบันอายุ ๓ ปี ไม้ข้างหม่นปลูกไว้สำหรับใช้สอยและตัดท่อนขาย และส่วนที่ ๒ ไม้เปาะ เพื่อใช้บริโภคหน่อไม้ การดูแลไม้ทั้งสองส่วนนี้มีการใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอก เพื่อลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี

นอกจากนี้แล้วในพื้นที่ของ ศพก. ยังปลูกไผ่รวก ไผ่กิมชุง และไผ่บง ปลูกไว้บริเวณริมรั้วริมสระน้ำ เพื่อไว้เป็นไม้ใช้สอยในการดำเนินกิจกรรมภายใน ศพก. และใช้บริโภคหน่อไม้ได้อีกด้วย

ฐานเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง พืชผักสวนครัว

แปลงผักสวนครัวมีการปลูกผักชนิดต่างๆ ตามฤดูกาล การให้น้ำด้วยระบบน้ำหยด ปัจจุบันมีการปลูกพริกและมะเขือ มีการใช้ปุ๋ยหมักปุ๋ยคอก น้ำหมักชีวภาพ เพื่อลดต้นทุนในการใช้ปุ๋ยเคมี

ฐานเรียนรู้ที่ ๖ เรื่อง ประมง

ฐานเรียนรู้เรื่องประมง ปัจจุบันในพื้นที่ ศพก. มีบ่อดินจำนวน ๔ บ่อ มีบ่อขนาด ๑ ไร่ จำนวน ๓ บ่อ และบ่อขนาด ๑ งาน จำนวน ๑ บ่อ ใช้กักเก็บน้ำ ในการดูแลพืชในพื้นที่ ศพก. นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงปลา กินพืช และปลาดุก เพื่อไว้ใช้บริโภคลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน บ่อคอนกรีต ๑ บ่อ ปัจจุบันเลี้ยงกบ ไข่บรีโภาคและ จำหน่าย

บ่อดิน ๑ งาน เลี้ยงปลาตก

บ่อดิน สปก. ๑ ไร่ ปล่อยปลากินพืช

ฐานเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง ปศุสัตว์

พื้นที่เลี้ยงปศุสัตว์ ปัจจุบันมีคอกเลี้ยงหมูป่า ๕ ตัว การเลี้ยงหมูป่านี้เหมือนกันออมเงินอีกวิธีหนึ่ง เวลาขายจะได้เงินก้อน ไข่ไก่ ๒๐ ตัว ไข่พื้นบ้านอีกประมาณ ๓๐ ตัว ใช้บริโภคในครัวเรือนและเพื่อจำหน่าย วันที่ ๑๑ - ๑๕ มกราคม ๒๕๖๖ ที่ผ่านมาเป็น ศพก. ได้ออกร้านขายไข่ไก่ และพืชผลของ ศพก. ได้รับความสนใจจากประชาชนที่มาร่วมงานเป็นอย่างดี

ไข่ไก่

หมูป่า

ฐานเรียนรู้ที่ ๘ เรื่อง ปุ๋ยหมัก

ฐานการทำปุ๋ยหมัก ถือเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญที่สุดฐานหนึ่ง เพราะปุ๋ยหมักที่ผลิตได้จะถูกนำไปใช้ในพื้นที่แปลงปลูกพืชต่างๆ เพื่อลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี ในแต่ละปี ศูนย์ ศพก. จะทำการหมักปุ๋ย ประมาณ

๑๐ ต้นต่อปี เศษวัสดุหลักที่ใช้ในการผลิตปุ๋ยจะใช้ขี้วัวขี้ควัว ซึ่งได้จากการสีข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่มีการปลูกในพื้นที่ตำบลบ้านพื้งจำนวนมาก ผสมกับมูลสัตว์ประมาณ ๕๐๐ กิโลกรัม และหัวเชื้อ พด. ๑ จำนวน ๑๐ ชอง นอกจากปุ๋ยหมักแล้วยังมีการทำน้ำหมักชีวภาพ เพื่อใช้เป็นหัวเชื้อจุลินทรีย์ในการเติมกองปุ๋ยหมัก และใช้ฉีดพ่นในแปลงปลูกพืชผักสวนครัวด้วย ปุ๋ยหมักที่ผลิตได้นอกจากจะใช้ในแปลงพืชผลต่างๆแล้ว หากมีเกษตรกรสนใจก็จะขายกิโลกรัมละ ๓ บาท

๕. กระบวนการดำเนินงาน

๑. การถ่ายทอดเทคโนโลยี

๑.๑ เกษตรกรเป้าหมายคือเกษตรกรประกอบอาชีพตามสินค้าหลักในระดับอำเภอ

๑.๒ คัดเลือกเกษตรกรผู้นำ ให้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ โดยมีสัดส่วนเกษตรกรผู้นำ ๑ คนรับผิดชอบเกษตรกรเป้าหมาย ๒๕ - ๓๐ คน

๑.๓ พัฒนาเกษตรกรผู้นำ เพื่อให้มีความรู้ สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรเป้าหมายได้

๑.๔ เกษตรกรผู้นำจัดการเรียนรู้แก่เกษตรกรเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

๒. การให้บริการด้านการเกษตร หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ได้ตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ในการถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งให้บริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ได้แก่

๒.๑ การจัดการเรียนรู้โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ

๒.๒ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของศูนย์ให้มีความพร้อม

๓. การให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ ได้แก่ การทำปุ๋ยหมัก ทำบัญชีครัวเรือน สถานการณ์ภัยแล้ง เตือนภัยการระบาดของศัตรูพืช ราคาผลผลิต ฯลฯ โดย

๓.๑ เกษตรกรทั่วไปสามารถเข้ามาใช้บริการที่ศูนย์

๓.๒ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ส่งข้อความไลน์ (Line)

๔. การแก้ปัญหาเกษตรกร เป็นสถานที่พบปะเกษตรกร พูดคุยหารือ ปัญหา และให้คำปรึกษา หาทางแก้ไข ปัญหาในชุมชน และเสนอหน่วยงานที่รับผิดชอบในปัญหาที่เกินกว่า ศพก. แก้ไขได้

๕. การใช้ประโยชน์

๕.๑ เข้าเรียนรู้ตามหลักสูตรและแผนการถ่ายทอด

๕.๒ ศึกษาและแลกเปลี่ยนกับเกษตรกรต้นแบบ

๕.๓ ได้รับการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร

๕.๔ ได้รับการบริการด้านการเกษตรต่างๆ

กิจกรรม	ปริมาณ	หน่วย	งบประมาณ	ค.ค.65	พ.ย.65	ธ.ค.65	ม.ค.66	ก.พ.66	มี.ค.66	เม.ย.66	พ.ค.66	มิ.ย.66	ก.ค.66	ส.ค.66	ก.ย.66
2.4 ฟ้า นวัตกรรมข้าว			8,600												
- พิธีเลือกข้าวรองชนะเลิศ ข้าวชัย									20						
- วิจารณ์ศูนย์ข้าวชัย									20						
- ปรับปรุง/พัฒนา ฯลฯ									1 เม.ย.-31 มี.ย.						
2.5 คณะกรรมการ ศพก.			4,000												
- ประชุมคณะกรรมการ ศพก.	4	ครั้ง			15			7		4		6			
- ติดตามผลการเปลี่ยนแปลงหลังผ่าน															
การถ่ายทอดเทคโนโลยี															
3. การให้บริการของ ศพก.															
3.1 ถวายข้าว ข้าวชัย ข้าวสาร	12	ครั้ง													
3.2 ถวายข้าว ข้าวชัย การเกษตร															
3.3 Field Day	30	ครั้ง/ราย													
- เตรียมการก่อ เติบโต งาน															
* ประสานสัมพันธ์															
* เตรียมสถานที่/วัสดุอุปกรณ์															
* เตรียมเอกสาร															
* ประสานงานกับ สำนักรับรองงานภาคี															
- ดำเนินงานจัด งาน															
- สรุปผล															
3.4 การแก้ไขปัญหาและรับเรื่องร้องเรียน	-	ครั้ง													
4. การอบรมเกษตรกร			18,000												
- การอบรมเกษตรกรศูนย์ฯ วัฒนธรรมา และ	3/30	ครั้ง/ราย			29		19								
- สรุปผลการอบรม															
5. ฟ้า นักทำงาน															
- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาตนเองและ															
6. คิดค้นประเมินผลและรายงาน															
6.1 การรายงานความก้าวหน้า															
6.2 สรุปผลการดำเนินงาน															

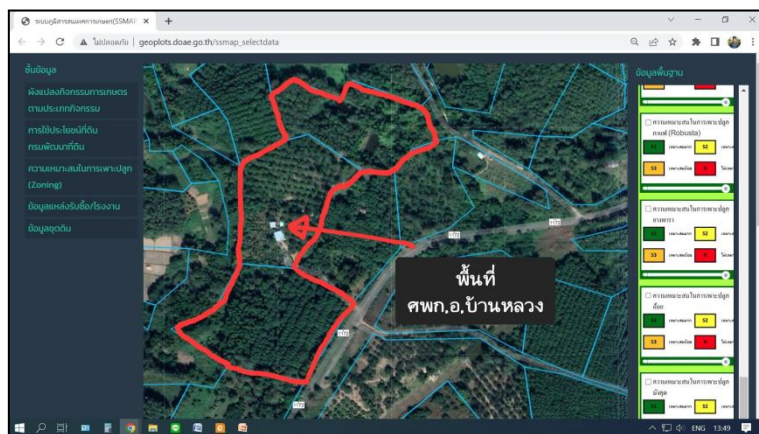
บทที่ ๓ การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้

กรมส่งเสริมการเกษตร (๒๕๖๒) กล่าวว่า "นวัตกรรม" ภาษาอังกฤษคือ Innovation มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินคำว่า Innovare แปลว่า "ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา" ในที่นี้หมายถึง การได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการผลิตใหม่ การตลาดหรือรูปแบบองค์กรใหม่ ที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงมูลค่าในรูปผลประโยชน์ด้านการเงิน ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และความมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การพัฒนาพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ ปัจจัยการผลิต เครื่องจักรกล และอุปกรณ์การเกษตรในราคาที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลและองค์ความรู้ด้านการผลิตในการวางแผนและปรับเปลี่ยนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ส่งเสริมกิจกรรมทางการเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทดแทนแรงงานภาคการเกษตรที่กำลังลดลงและเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ ของศูนย์เรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง ได้แก่

๑. การใช้ข้อมูลเทคโนโลยีจากระบบภูมิสารสนเทศการเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร <http://geoplots.doae.go.th/users/Loginssmap> เพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกชนิดพืชปลูก ดูข้อมูลความเหมาะสมของพื้นที่ปลูก (zoning) เช่นบริเวณพื้นที่ ศพก. มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) ในการเพาะปลูกมะพร้าว เหมาะสมมาก (S1) ในการเพาะปลูกขมิ้น เหมาะสมปานกลาง (S2) และเหมาะสมน้อย (S3) ในการปลูก

กระชายดำ เหมาะสมมาก (S1) ในการปลูกลำไย ไม่เหมาะสม (N) ในการปลูกปาล์มน้ำมัน มีความเหมาะสมมาก (S1) และเหมาะสมปานกลาง (S2) ในการปลูกสับปะรด มีความเหมาะสมน้อย (S3) ในการปลูกไพล มีความเหมาะสมน้อย (S3) ในการเพาะปลูกกาแฟโรบัสต้า และมีความเหมาะสมปานกลาง (S2) ในการเพาะปลูกยางพารา เป็นต้น

๒. ศพก. มีการดำเนินงานตาม BCG Model ทั้ง ๓ ประเด็น ดังนี้

Bio Economy คือ การเลือกชนิดพันธุ์พืชให้เหมาะสมกับพื้นที่เป็นสายพันธุ์ดี เป็นที่ต้องการของตลาด ด้านทานโรคและแมลงศัตรูพืช เช่น มะขามหวานพันธุ์สีทอง มะนาวพันธุ์แป้นอิมัน ยางพาราพันธุ์ rrm ๖๐๐ เลือกปลูกผักสวนครัวที่ต้องการบริโภคในครัวเรือนและพืชผักที่เป็นที่ต้องการของตลาดในพื้นที่ แปลงปลูกไม้เลือกชนิดพันธุ์ไม้ที่ไว้ใช้สอยได้หลายชนิด เช่น ไม้ซางหม่น และ ไม้ลวก ใช้ทำโครงสร้างไว้ซ่อมแซมรั้วต่อเติมคอกสัตว์และขายท่อน ไม้กิมซุงไว้ใช้กินหน่อไม้ ไผ่บงใช้สำหรับการจักสาน เป็นต้น เลือกเลี้ยงหมูป่าเพราะมีความทนต่อโรค เลี้ยงไก่ไข่และไก่พื้นเมืองไว้บริโภคทั้งไข่และเนื้อ

Circular Economy การทำปุ๋ยหมักเพื่อใช้ลดต้นทุนการผลิตในแปลงปลูกพืชต่างๆ สร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ (Zero Waste)

๓. ก่อนปลูกพืชและการดูแลต้นพืช มีการใช้เทคโนโลยีทางชีวภาพ เช่น ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก และน้ำหมักชีวภาพเป็นต้น ในการปรับปรุงดิน ช่วยปรับสภาพโครงสร้างดินให้ร่วนซุย จุลินทรีย์ในดินที่ดีช่วยปลดปล่อยธาตุอาหารให้แก่พืช สอดคล้องกับการดำเนินงานตาม BCG Model ประเด็นที่ ๓ คือ Green Economy คือการใช้วัสดุธรรมชาติ เพื่อลดประมาการใช้เคมีภัณฑ์รูปแบบต่างๆ

๔. การให้น้ำด้วยระบบน้ำหยด มีข้อดีคือ ประหยัดทรัพยากรน้ำ เป็นการให้น้ำแบบตรงจุดและสามารถให้พร้อมกันหลายจุดในคราวเดียว ลดระยะเวลาการให้น้ำลง ลดแรงงานที่ใช้ในการให้น้ำ สามารถควบคุมปริมาณน้ำที่ได้ และสามารถจำกัดพื้นที่การเจริญเติบโตของวัชพืชได้

๕. การจัดการเศษวัสดุทางการเกษตรเหลือใช้ โดยใช้เทคโนโลยีทำปุ๋ยหมัก ซึ่งสอดคล้องกับโครงการส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่การเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร เพราะการเผาในพื้นที่เกษตรทำลายธาตุอาหารในดิน ทำให้ดินเสื่อมโทรม เกิดฝุ่นละอองหมอกควันและแก๊สพิษ PM ๒.๕ ทำลายสุขภาพเป็นอันตราย

ต่อสิ่งชีวิต มีผลกระทบทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ฝนแล้ง กระทบต่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะจังหวัดน่านซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจด้านการคมนาคมทางอากาศ และการเผาในปัจจุบัน ยังเป็นสิ่งผิดกฎหมาย หากเผาในช่วงห้ามเผา ซึ่งจังหวัดน่านปี ๒๕๖๖ มีการประกาศห้ามเผาในช่วงระหว่างวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ถึง ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖

พ่อเจต ปัจจุบันอายุ ๖๙ ปี อาจจะมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีบางอย่าง และเทคโนโลยีหลายอย่างก็มักมีต้นทุนที่สูง การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ของศูนย์เรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง จึงเป็นการนำเอานวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างง่าย ราคาไม่สูงมาก มาประยุกต์ใช้กับกระบวนการผลิตแบบดั้งเดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทที่ ๔ การสร้างภาคีเครือข่ายในการดำเนินการ

๓.๔ เครือข่าย

๑. ศูนย์เรียนรู้การผลิตมะขามคุณภาพ
๒. ศจช.ต.บ้านฟ้า (บ้านเป้า)
๓. ศจช.ต.บ้านฟ้า (บ้านดู่)
๔. ศูนย์เรียนรู้การผลิตลำไยคุณภาพ
๕. ศูนย์เรียนรู้เกษตรรุ่นใหม่
๖. ศูนย์เรียนรู้เกษตรผสมผสาน
๗. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (บ้านป่าเป๋ย)
๘. ศดปช.ต.บ้านพี
๙. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง (บ้านป่าคา)
๑๐. ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน
๑๑. ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี
๑๒. แปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี
๑๓. กลุ่มผู้ปลูกยางบ้านเกษตรสมบูรณ์ การยางแห่งประเทศไทย
๑๔. สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดน่าน
๑๕. ประมงจังหวัดน่าน
๑๖. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดน่าน
๑๗. ปศุสัตว์อำเภอบ้านหลวง
๑๘. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดน่าน (ส.ป.ก.น่าน)

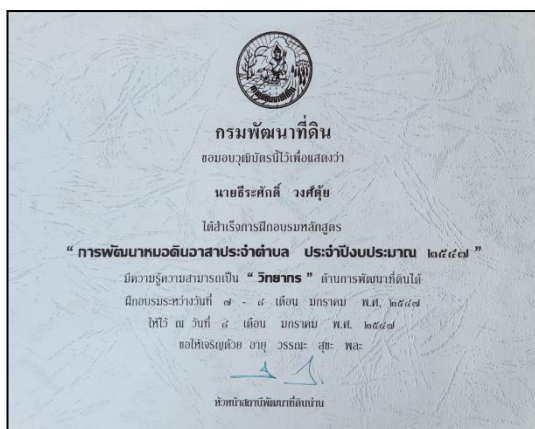
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง มีการบูรณาการทำงานร่วมกับศูนย์เครือข่าย ศพก. ของอำเภอบ้านหลวง ทั้ง ๑๐ ศูนย์เครือข่าย ในการประชุมคณะกรรมการศูนย์ ศพก. และแปลงใหญ่เป็นประจำ เพื่อนำเสนอผลการดำเนินงานของศูนย์ ศพก.หลัก และศูนย์เครือข่าย ศพก. ที่ผ่านมา ติดตามการดำเนินงาน นำเสนอผลลัพธ์ที่เกิดประโยชน์ แบ่งปันข้อมูลวิธีการทำงาน แลกเปลี่ยนปัญหาพร้อมแสดงความคิดเห็น แนวทางการแก้ไขปัญหา ทั้งในพื้นที่ของ ศพก. และชุมชนที่แวดล้อม ศพก.อยู่

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง มีการบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่

- สถานีพัฒนาที่ดินน่าน ในฐานะที่นายธีระศักดิ์ วงศ์ด้อย เกษตรกรต้นแบบ เป็นหมอดินอาสาระดับตำบลจึงทำให้ได้มีการติดต่อประสานงาน ทำงานร่วมกันตลอด และได้รับการสนับสนุนการทำปุ๋ยหมัก โดโลไมท์ เมล็ดพันธุ์ปอเทือง พันธุ์หญ้าแฝก ทำให้ในพื้นที่ศูนย์มีฐานกิจกรรมการทำปุ๋ยหมัก เกษตรกรในพื้นที่สามารถเดินทางเข้ามาขอความรู้ ขอสาร พด. เมล็ดพันธุ์ปอเทือง โดโลไมท์ ที่ ศพก.ได้

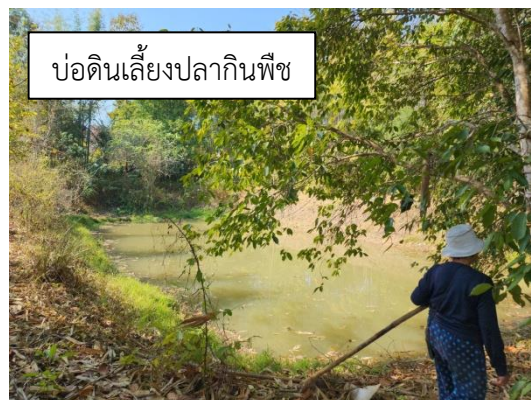
งานสำคัญที่ผ่านมา เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๔ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง ได้รับคัดเลือกให้เป็นเวทีจัดการประชุม และศึกษาดูงาน นำโดยนางสาวเบญจพร ชากรานนท์ อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน พร้อมคณะ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต ๖ และผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดในเขตภาคเหนือ

- การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน ศพก.ศูนย์หลักอำเภอบ้านหลวงเนื่องจากเป็นศูนย์เรียนรู้ประเภทเกษตรผสมผสาน จึงทำให้ในพื้นที่มีพืชหลากหลายรวมทั้งแปลงยางพาราด้วย สนับสนุนการดูแลสวนยางในพื้นที่และให้เงินส่งเสริมการปลูกพืชแซมแปลงยางพารา

ปอกบ

บ่อดินเลี้ยงปลากินพืช

บ่อดินเลี้ยงปลาตก

สนง.ประมง ร่วมกิจกรรมฟิวเคย์

- ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี ได้อาศัยพื้นที่ของศูนย์ ศพก. ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลือง เชื่อมโยงกับกลุ่มแปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาตำบลบ้านพี เนื่องจากศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี มีสมาชิกและพื้นที่ตั้งอยู่บ้านพีเหนือ ม.๔ แต่พื้นที่ที่มีการใช้เมล็ดพันธุ์ในการปลูกถั่วเหลืองหลังนาตั้งอยู่ที่บ้านเกษตรสมบูรณ์ ม.๑ และบ้านพีใต้ ม.๒ จึงได้มีการใช้พื้นที่ ศพก. เป็นศูนย์กลางในการพบปะกัน

นอกจากจะเป็นพื้นที่สื่อกลางระหว่างผู้ผลิต (ศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี) กับผู้ใช้เมล็ดพันธุ์แล้ว ปีงบประมาณ ๒๕๖๕ ที่ผ่านมา ศพก. ยังถูกคัดเลือกให้เป็นพื้นที่ในบูรณาการระหว่าง ศพก. กับศูนย์ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองชุมชนตำบลบ้านพี โดยมีการจัดกิจกรรมงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อเริ่มต้นฤดูกาล

ผลิตใหม่ (Field Day) เพื่อให้บริการด้านการเกษตรและเพื่อสนับสนุนเกษตรกรเริ่มต้นการผลิตในปีการเพาะปลูกใหม่ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจร่วมออกงาน ประกอบด้วย

๑. การจัดการศัตรูพืชในแปลงผลิตถั่วเหลือง โดย สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านหลวง
๒. เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการผลิตถั่วเหลือง โดย แปลงใหญ่ถั่วเหลืองหลังนาอำเภอบ้านหลวง
๓. การเลี้ยงปลาน้ำจืดเป็นอาชีพเสริม โดย สำนักงานประมงจังหวัดน่าน
๔. การปรับปรุงบำรุงดิน โดย สถานีพัฒนาที่ดินน่าน
๕. เทคโนโลยีการผลิตยางพารา โดย การยางแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน

นอกจากองค์ความรู้เรื่องเทคโนโลยีการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองที่เป็นหลักสูตรหลักของการจัดงานครั้งนี้ ศพก. ยังได้เชิญหน่วยงานภาคีเครือข่ายมีหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจร่วมออกงาน เพราะเกษตรกรเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองแล้ว ยังมีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ด้วย จึงทำให้เกษตรกรเป้าหมายได้องค์ความรู้และวัสดุสนับสนุนที่หลากหลายกลับไปใช้ที่บ้านด้วย

- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดน่าน (ส.ป.ก.น่าน) พอเจตได้ร้บคัดเลือกให้เป็นอาสาสมัครปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม มีการบูรณาการและได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดน่านในการชุดสระ ในพื้นที่ ศพก. ซึ่งตั้งอยู่บนที่ดิน สปก.

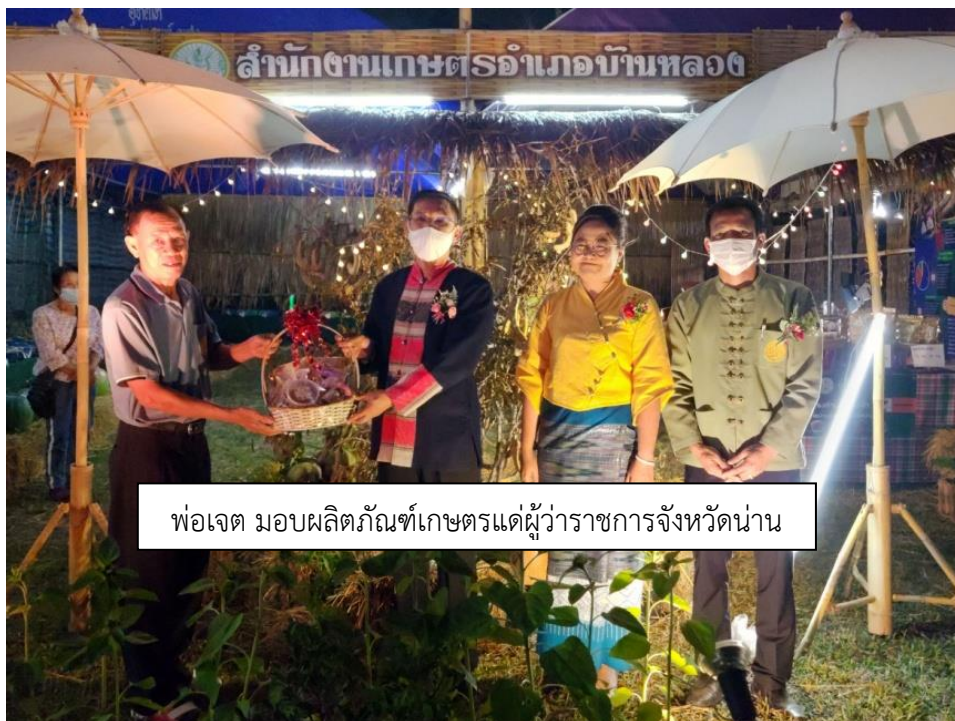
บทที่ ๕ ผลลัพธ์

๑. การพัฒนาคุณภาพผลผลิต

การพัฒนาคุณภาพผลผลิต สินค้าการเกษตร เนื่องจากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง มีสินค้าหลักคือสินค้าเกษตรผสมผสาน มีพืชปลูกหลายชนิด และมีวิธีการดูแลคุณภาพผลผลิตที่ต่างกัน ยกตัวอย่าง เช่น

มะนาว สายพันธุ์พ่อเจตเลือกปลูกคือมะนาวแป้นอัมมัน เนื่องจากมีความหอมเปลือกบาง ผลนิ่มมีน้ำมาก มีผลขนาดกลาง ลูกกลม สามารถเก็บขายได้เร็ว และให้ผลผลิตตลอดทั้งปี และพ่อเจตเลือกปลูกมะนาวในวงบ่อซีเมนต์ เนื่องจากสามารถบังคับให้มะนาวออกลูกนอกฤดูหรือตลอดปีได้ ประหยัดแรงงานในการกำจัดวัชพืช หรือการดูแลแปลง สามารถให้ระบบน้ำหยดอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เปลืองปุ๋ย ป้องกันโรคบางอย่างที่เกิดขึ้นจากสภาพดินแฉะลื้อไม่เหมาะสม และปัจจุบันมะนาวที่สวนพ่อเจตมีอายุ ๖ ปี มีการดูแลโดยการตัดแต่งกิ่ง ให้เหมาะสมกับขนาดพื้นที่ ทำให้ได้ผลผลิตมะนาวที่มีความเหมาะสมถูกต้องกับความต้องการ เมื่อนำมาขาย ก็ขายง่ายเป็นที่ต้องการของตลาด ตัวอย่างเช่น เมื่อมีงานของดีอำเภอบ้านหลวง ระหว่างวันที่ ๑๑ ถึง ๑๕ มกราคม ๒๕๖๖ ที่ผ่านมา พ่อเจตได้นำผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ ศพก. มาจำหน่าย ได้แก่ ไข่ไก่ กล้วยหอม มะพร้าว น้ำหอม และมะนาว มีประชาชน พ่อค้าแม่ค้าสนใจซื้อมะนาวทำให้ขายหมดอย่างรวดเร็ว และสั่งให้เก็บมาส่งให้วันต่อไปอีก

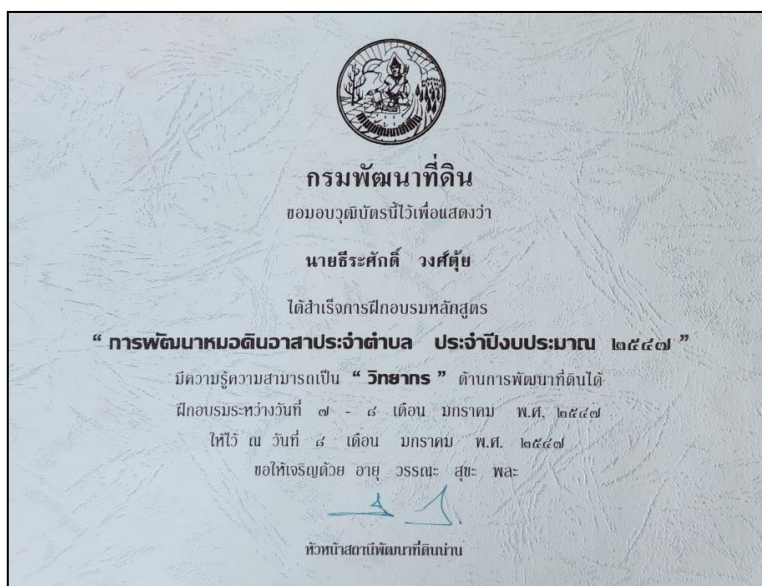
มะขามหวาน มะขามหวานที่ปลูกในพื้นที่ ศพก. ได้รับมาตรฐานสินค้าเกษตร GAP จากกรมวิชาการเกษตร เนื่องจากเป็นมะขามที่ถูกต้องตรงตามสายพันธุ์ สะอาด ปราศจากสารปนเปื้อน ไม่มีสารพิษตกค้าง มีสีและรูปทรง ตรงตามลักษณะพันธุ์ เป็นต้น

และย้อนไปเมื่อ งานประจำปีและของดีเมืองน่าน ชาร์น้ำใจให้คนน่าน วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗
ฝรั่งพันธุ์แป้นส่วนพ่อเจต ประกวดได้รับรางวัลที่ ๑

๒. การลดต้นทุน

การลดต้นทุนการผลิตที่เป็นจุดเด่น อย่างหนึ่งของ ศพก.อำเภอบ้านหลวง คือการลดต้นทุนการผลิตโดยการใช้ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก ในแปลงปลูกพืชผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้นชนิดต่างๆ เพื่อลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมี เนื่องด้วยตัวพ่อเจตเองเป็นหมอดินอาสาระดับตำบล พ่อเจตจึงมีโอกาสดำเนินการอบรม ศึกษาดูงานจนกระทั่งมีความรู้ความสามารถได้รับวุฒิบัตรให้เป็นวิทยากร “ด้านพัฒนาที่ดิน” ปุ๋ยหมักนอกจากจะช่วยลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีแล้ว ยังเป็นการเพิ่มปริมาณจุลินทรีย์ที่ดีในดิน ช่วยปรับปรุงคุณภาพโครงสร้างดินให้มีความร่วนซุย อุ้มน้ำ ปลอดภัยทั้งต่อตัวผู้ใช้และผู้บริโภคสินค้าเกษตร และจะเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นมิตรต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตอย่างยั่งยืน

สืบเนื่องจากการลดต้นทุน การผลิตโดยใช้ปุ๋ยหมัก/ปุ๋ยคอก อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ ที่มีผลทำให้เกิดการควบคุมต้นทุนการผลิต คือการบำบัดชีวะรีโวนและบำบัดขั้นตอนการผลิต ที่ใช้ในกิจกรรมของพื้นที่ ศพก.

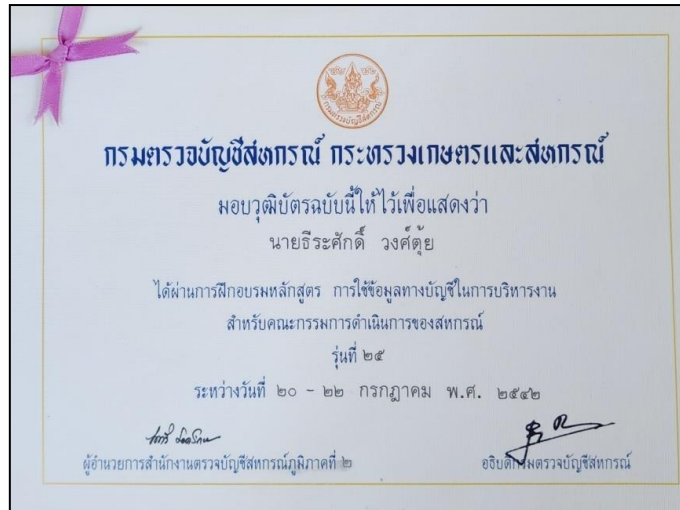
อีกบทบาทหนึ่งของพ่อเจตน์ คือการเป็นครูบัญชีอาสา ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานตรวจบัญชีและสหกรณ์จังหวัดน่าน ทำให้พ่อเจตน์ได้มีโอกาสเข้ารับการอบรม หลักสูตรการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารงาน สำหรับคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์รุ่น ๒๕ เมื่อผ่านการอบรมแล้ว จึงตระหนักเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของการจัดทำบัญชีเรื่องต้นทุนการผลิต และการจัดทำบัญชีคร่าวเรือน เมื่อมีการลงทุนหรือใช้จ่ายในกิจกรรมของ ศพก. พ่อเจตน์จะมีการจดบันทึกอยู่เสมอ จึงสามารถควบคุมต้นทุนการผลิต ให้มีความสมดุลและคุ้มค่า นอกจากการใช้องค์ความรู้เรื่องการทำบัญชีมาใช้ในงานของตนเองแล้ว เมื่อมีโอกาสพ่อเจตน์ ยังสามารถถ่ายทอดความรู้ เรื่องการทำบัญชีคร่าวเรือน และแบ่งปันประสบการณ์ จากการลงมือปฏิบัติจริง ให้แก่เกษตรกร ที่เข้ามาเรียนรู้ในศูนย์ ศพก. และเกษตรกรในพื้นที่อื่นๆ หากได้รับการเชิญ จากหน่วยงานต่างๆ ให้ไปบรรยายอีกด้วย

บัญชีรับ - จ่ายในครัวเรือน

วันที่รับเงิน	รายการรับ	จำนวนเงิน			จำนวนเงินรวม	จำนวนเงินจ่าย							จำนวนเงินรวมจ่าย
		บาท	สต.	เซ็นต์		ค่าเช่าบ้าน	ค่าสาธารณูปโภค	ค่าเดินทาง	ค่าอาหาร	ค่าเสื้อผ้า	ค่าอื่น ๆ	รวม	
10/10/2561	เงินเดือนประจำ	10,000			10,000								10,000
15/10/2561	เงินโบนัส	5,000			15,000								15,000
20/10/2561	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/10/2561	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/10/2561	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/11/2561	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/11/2561	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/11/2561	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/11/2561	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/11/2561	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/11/2561	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/12/2561	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/12/2561	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/12/2561	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/12/2561	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/12/2561	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/12/2561	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/1/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/1/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/1/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/1/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/1/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/1/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/2/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/2/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/2/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/2/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/2/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/2/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/3/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/3/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/3/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/3/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/3/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/3/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/4/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/4/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/4/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/4/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/4/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/4/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/5/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/5/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/5/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/5/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/5/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/5/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/6/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/6/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/6/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/6/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/6/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/6/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/7/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/7/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/7/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/7/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/7/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/7/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/8/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/8/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/8/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/8/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/8/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/8/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/9/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/9/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/9/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/9/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/9/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/9/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/10/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/10/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/10/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/10/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/10/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/10/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/11/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/11/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/11/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/11/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/11/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/11/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/12/2562	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/12/2562	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/12/2562	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/12/2562	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/12/2562	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/12/2562	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/1/2563	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/1/2563	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/1/2563	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/1/2563	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/1/2563	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/1/2563	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/2/2563	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/2/2563	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/2/2563	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/2/2563	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/2/2563	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/2/2563	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/3/2563	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/3/2563	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/3/2563	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/3/2563	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/3/2563	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/3/2563	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/4/2563	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/4/2563	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/4/2563	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/4/2563	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/4/2563	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/4/2563	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/5/2563	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/5/2563	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/5/2563	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/5/2563	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/5/2563	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/5/2563	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/6/2563	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/6/2563	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/6/2563	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/6/2563	เงินค่าเช่าบ้าน				15,000	1,000							1,000
25/6/2563	เงินค่าสาธารณูปโภค				15,000		500						500
30/6/2563	เงินค่าเดินทาง				15,000			200					200
5/7/2563	เงินค่าอาหาร				15,000				1,000				1,000
10/7/2563	เงินค่าเสื้อผ้า				15,000					500			500
15/7/2563	เงินค่าอื่น ๆ				15,000						1,000		1,000
20/7/2563													

บัญชีต้นทุนประกอบอาชีพ										
วัน เดือน ปี (1)	รายการ (2)	อาชีพ		อาชีพ		อาชีพ		อาชีพ		รวม บาท (11)
		รายได้ (3)	ต้นทุน (4)	รายได้ (5)	ต้นทุน (6)	รายได้ (7)	ต้นทุน (8)	รายได้ (9)	ต้นทุน (10)	
19 ส.ค. 62	เงินขาย ข. ๓๓		15,500							
	ค่าอาหาร 1		610							
	ค่ารถจักรยานไปโรงเรียน		1,000							
21 ก.ย. 62	ค่าอาหาร 1		550							
17 ต.ค. 62	ค่าอาหาร 1		550							
21 ต.ค. 62	ค่าอาหาร 1		550							
๑๗ พ.ย. 62	ค่าอาหาร 1		550							
๑๗ ธ. ๖2	ค่าอาหาร 1		550							

ทำบัญชีต้นทุนการผลิต

๔. การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า

พอเจต ให้ความสำคัญเรื่องน้ำเป็นอย่างยิ่ง จะสังเกตได้จากในพื้นที่ ศพก. มีสระเก็บน้ำหลายสระ และเห็นตัวอย่างได้ชัดในพื้นที่แปลงปลูกมะนาว มีการนำร่องโดยให้น้ำแบบระบบน้ำหยด ซึ่งมีข้อดีคือ ประหยัดทรัพยากรน้ำ เป็นการให้น้ำแบบตรงจุดและสามารถให้พร้อมกันหลายจุดในคราวเดียว ลดการใช้เวลาและแรงงาน สามารถควบคุมปริมาณน้ำที่ให้ได้ และสามารถจำกัดพื้นที่การเจริญเติบโตของวัชพืชได้

๕. การขยายพันธุ์พืช

ที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง พ่อเจตน์ ได้มีการขยายพันธุ์พืช ด้วยวิธีการตอนกิ่งและการเพาะชำ เช่น การตอนกิ่งมะนาว ตอนกิ่งฝรั่ง ชำกิ่งพริกไทย และเพาะเมล็ดทุเรียน เป็นต้น เพื่อใช้ปลูกแซมในพื้นที่พืชหลัก ปลูกทดแทนต้นตาย แจกจ่ายและจำหน่ายให้แก่ผู้ที่สนใจ

๖. เกษตรผสมผสาน

รูปธรรมจากฐานเรียนรู้ทั้ง ๘ ฐาน ภายในศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง มีทั้งแปลงปลูกมะขามหวาน แปลงปลูกมะนาวในวงบ่อซีเมนต์ แปลงยางพารา แปลงปลูกไผ่ พืชผักสวนครัว การเลี้ยงปลาตก ปลากินพืช เลี้ยงกบ ไก่ไข่ หมูป่า ไก่พื้นเมือง และการผลิตปุ๋ยหมัก นอกจากกิจกรรมหลักเหล่านี้แล้ว พ่อเจตน์ยังมีการปลูกพืชแซมในแปลงพืชหลักที่หลากหลายอีก เป็นบทสรุปที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ศูนย์เรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง เป็นพื้นที่ของการทำเกษตรผสมผสานอย่างแท้จริง

๗. พระราชปรีชาญาณของเศรษฐกิจพอเพียง

มีเหตุผล พ่อเจตน์เล่าว่า แต่ก่อนทำไร่ข้าวโพดซึ่งเป็นพืชเชิงเดี่ยว มีการลงทุนสูง ใช้สารเคมีมาก ผลกำไรได้น้อย ไม่คุ้มค่าต่อต้นทุน และ แรงงานที่เสียไป จึงค่อยๆลดพื้นที่พืชเชิงเดี่ยว เริ่มปลูกพืชที่หลากหลาย มีไม้ผล ไม้ยืนต้น เลี้ยงสัตว์ แสดงว่าพ่อเจตน์มีการใช้เหตุผล ไตร่ตรองถึงข้อดีข้อเสีย จึงมองเห็นศักยภาพของตัวเอง และทรัพยากรที่ตัวเองมีอยู่ จึงริเริ่มการทำพื้นที่เกษตรผสมผสานนี้

พอประมาณ สังเกตเห็นได้จากมีหลากหลายกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ แต่ละอย่างไม่มากจนเกินไป พอที่จะทำได้ด้วยตัวเองและครอบครัวไหว มีการลดต้นทุนการผลิตด้วยวิธีการต่างๆ มุ่งเน้นการพึ่งตัวเองโดยการ ดึงเอาศักยภาพของทรัพยากรในพื้นที่มาใช้เป็นหลัก

มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยพื้นฐานครอบครัวพ่อเจตน์ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่แล้ว เพียงแต่ปรับเปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นพืชหลากหลาย และมีการเปิดใจเรียนรู้สิ่งใหม่ จากหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากความรู้กลายมาเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ในเรื่องของการดูแล กิจกรรมการเกษตรภายในพื้นที่ ศพก. ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ

ความรู้ ความรู้จากการอบรมการศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่างๆ ภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานอื่นๆ เห็นได้จากการได้รับใบประกาศนียบัตรจากหน่วยงานต่างๆ มากมาย ทำให้พ่อเจตน์มีความรอบคอบ มีความระมัดระวังในการตัดสินใจ เรื่องต่างๆ ในการดูแลพื้นที่ ศพก.

คุณธรรม นอกจากพ่อเจตน์ จะมีจิตอาสาในการเป็นอาสาสมัครของหน่วยงานภาคการเกษตร เช่น อคม. หมอดินอาสา ประมงอาสา ครูบัญชีอาสา เป็นต้น ตั้งแต่อดีตท่านเคยเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นอาสาสมัคร

ป้องกันฝ่ายพลเรือน เป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน เป็นลูกเสือชาวบ้าน เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน อีกด้วย

จาก ๓ ห่วง และ ๒ เงื่อนไข อันเป็นหัวใจของพระราชปณิธานของเศรษฐกิจพอเพียง เหล่านี้เชื่อได้ว่า หากผู้อ่านได้มีโอกาสเข้ามาเยี่ยมเยียนศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรอำเภอบ้านหลวง ท่านย่อมเห็นถึงระบบเศรษฐกิจเล็กๆภายในศูนย์ ศพก. ที่มุ่งเน้นการพึ่งพาตัวเอง เห็นความสมดุลของกิจกรรมทางการเกษตรที่หลากหลาย ความสมดุลของสิ่งแวดล้อม เห็นวิถีวัฒนธรรมการทำการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบ้านหลวง หรืออาจจะได้แนวทางที่ท่านจะสามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่ทำการเกษตรของท่านต่อไปได้

ความสำเร็จของ ศพก. คือการได้เป็นส่วนหนึ่งของกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ การตลาด รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกร ยิ่งไปกว่านั้นคือการที่เกษตรกรได้นำเอาความรู้ นวัตกรรมเทคโนโลยี ที่ได้จาก ศพก. ไปปฏิบัติใช้ในพื้นที่ของตนเองได้จริง

ภาพการตรวจประเมิน

ภาพรับมอบรางวัล

วิสัยทัศน์

“เกษตรกรมีความเข้มแข็ง
มีคุณภาพชีวิตที่ดี
และมีรายได้เพิ่มขึ้น”

รวบรวมข้อมูล โดย

ผู้รับผิดชอบงานโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

สำนักงานเกษตรอำเภอวังน้อย